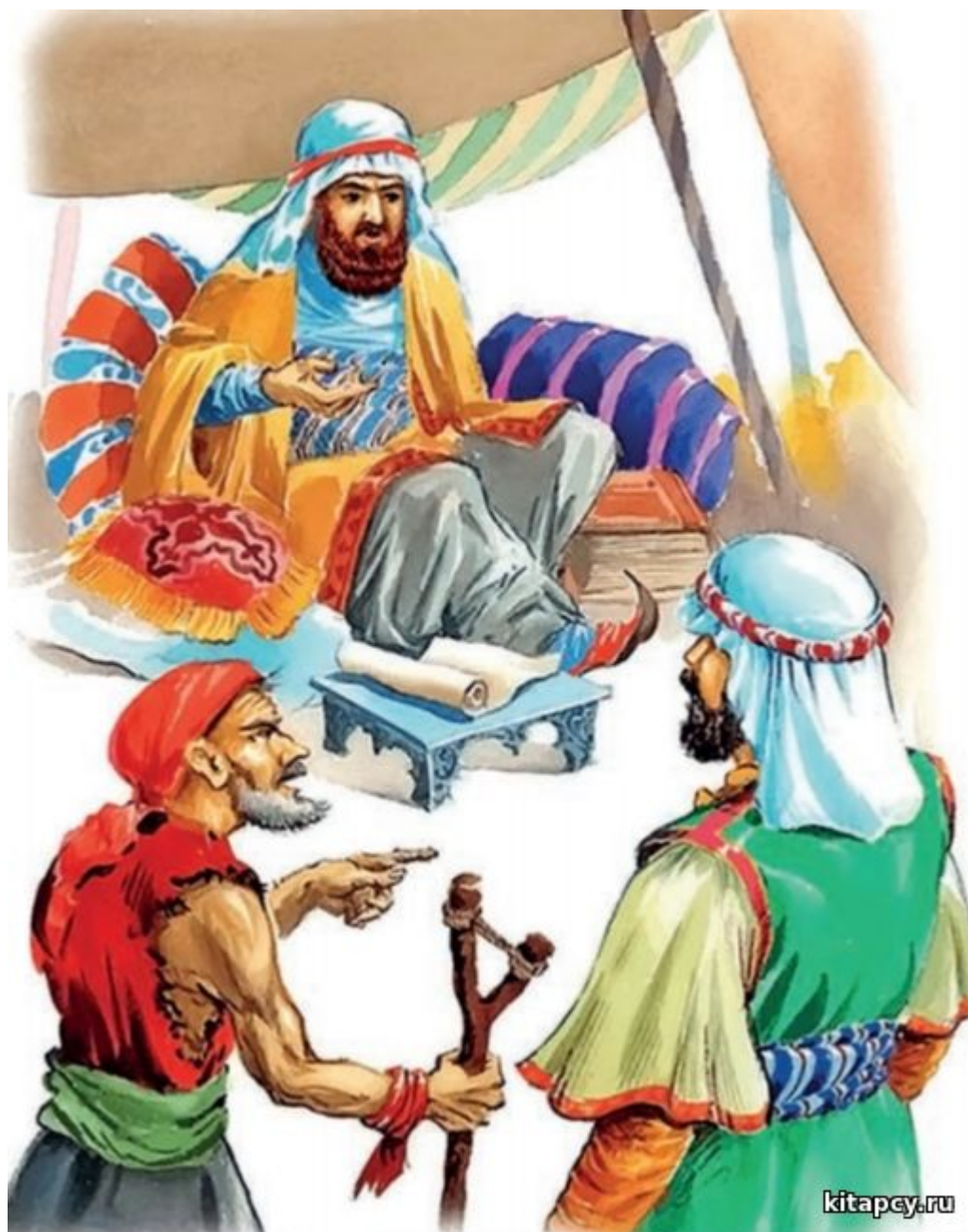

Dogruçyl kazy / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 26 января, 2025

Dogruçyl kazy / hekaýa DOGRUÇYL KAZY

Alžiriň şasy Bauakas öz şäherleriniň birinde dogruçyl kazynyň bardygyny, ol kazynyň hakykaty bilýändigini we ondan hiç bir aldawçynyň gizlenip bilmeýändigini eşidip, bu zatlaryň hakykatmy ýa däldigini anyklamak isläpdir. Bauakas söwdagäriň eşigine girip, ony görmek üçin kazynyň ýaşaýan şäherine atly ýola düşüpdür. Şäheriň girelgesinde Bauakasyň ýanyna bir maýyp gelip,

sadaka dilemäge durupdyr. Bauakas oňa sadaka berip, ýoluny dowam etjek bolanda, maýyp köýneginden çekip goýbermändir.

–Size näme gerek? Men siziň soran zadyňyzy berdimä – diýip, Bauakas aýdypdyr.

– Berdiňiz, ýöne maňa rehim ediňde, atyňyz bilen meýdança çenli alyp gidiň! Ýogsam atdyr düýeler meni basgylar–diýip, maýyp ýalbarypdyr.

Bauakas maýyby atynyň arkasyna mündürip, meýdança çenli alyp gidipdir. Meýdança ýetende Bauakas aty saklapdyr. Emma dilegçi düşmändir.

Bauakas:

–Nämä otyrsyňyz, düşüň, aýdan meýdançaňyza geldik.

Dilegçi:

–At meniňki, näme üçin men düşmeli. Eger aty gowulyk bilen bermek islemeseň, kazynyň ýanyna gideli–diýipdir.

Meýdançanyň töweregine adamlar ýygnanyşyp, olaryň jedelini diňläpdirler.

Ahyry adamlar:

–Kazynyň ýanyna baryň, ol siziň jedeliňizi çözer–diýipdirler.

Bauakas maýyp bilen kazyýete gelipdir. O ýeri adamly bolup, kazy kimiň işine seredýän bolsa,

olary yzygiderli çagyryan eken. Bauakasyň nobaty ýetmezden öň, kazy bir alym bilen bir erkek kişini ýanyna çagyrypdyr. Alymam, erkek kişide bir zenan maşgalany görkezip aýalym diýipdir. Kazy olary diňläp, azsalymdan:

–Zenan maşgalany bärde goýup gidiň, özüňizem ertir geliň–diýipdir.

Bular gidenden soň, gassap bilen ýagçy içeri giripdir. Gassabyň elinde pul bar eken, ýagçy bolsa gassabyň elinden mäkäm tutup duran eken.

Gassap:

– Men bu adamdan ýag satyn aldym, soňra tölemek üçin gapjygymy çykardym welin, ol elimdäki pullary almak isledi. Şonuň üçinem biz siziň ýanyňyza geldik–diýipdir.

Ýagçy bolsa:

–Bu dogry däl. Gassap ýag satyn almak üçin meniň ýanyma geldi. Haçanda, men küýzäni ýag bilen dolduramda, ol altyn puluny bölüp bermegi haýyş etdi. Men pul çykaryp oturgyjyň üstünde goýdum welin, olam alyp geçmek isledi. Onsoň men onuň elinden tutup, şu ýere getirdim–diýipdir.

Kazy azsalym dymyp:

–Puluňzy şu ýerde goýup, ertir geliň–diýipdirde, olary çykaryp goýberipdir. Nobat Bauakas bilen maýyba gelende, Bauakas wakanyň nähili bolup geçendigini düşündiripdir. Kazyony diňläp, dilegçiden sorag edipdir.

Dilegçi:

– Bularyň bary ýalan. Men şähre atly gelýärdim, ol bolsa özüni ata mündürip äkitmegimi haýyş etdi. Men ony atyň yzyna alyp, gerek ýerine çenli äkitdim. Emma ol düşmek islemedi we atyň özüne degişlidigini aýtdy.

Kazy ýene birsalym oýlanyp, olara:

–Aty ýanymda goýup gidiňde, ertir gaýdyp geliň–diýipdir.

Ertesi gün kazynyň kararyny diňlemek üçin köp adam ýygnanypdyr.

Ilki bilen alym we adam gelipdir.

Kazy maşgalany alymyňky diýip, oňa zenan maşgalany alyp gitmäge rugsat beripdir, beýleki adamy bolsa elli gezek taýak bilen urmagy buýrupdyr.

Alym aýalyny alyp gidipdir, erkek adamy bolsa jezalandyrypdyrlar. Soňra kazy gassaby çagyrypdyr. Gassaba: «Pulseniňki» diýip, ýagçyny bolsa taýak bilen elli gezek urmagy emr edipdir.

Soňra Bauakas we maýyby çagyrypdyr.

–Atyňzy başga atlaryň arasyndan tanarmysyňyz?–diýip, kazy sorapdyr.

–Tanaryn–diýip, Bauakas dillenipdir.

–Menem tanaryn–diýip, maýybam aýdypdyr.

Kazy Bauakasy athana alyp gaýdypdyr. Bauakas beýleki atlaryň arasyndan öz atyny tapyp görkezipdir. Soňra kazy maýyby athana çagyryp, oňa hem aty görkezmegi buýrupdyr welin, maýybam aty tanap görkezipdir.

Soňra kazy Bauakasa garap:

–At seniňki! Maýyby bolsa elli gezek taýaklaň–diýipdir.

Kazy Bauakasyň yzyna düşüp gelýänini görüp:

–Näme, kararymdan nägilemiň?–diýip sorapdyr.

Bauakas:

–Ýok, nägiledäl. Men ýöne muny nähili bileniňizi bilsem geldi. Aýalyň alymyňkydygyny, puluň gassabyňkydygyny hemem atyň meniňkidigini nädip bildiňiz?

Kazy:

–Irden zenan maşgalany ýanyma çagyrdym hemem syýa çüýşäme syýa guýmagy aýtdym. Ol syýa çüýşesini alyp ýuwdyda, aňsatlyk bilen syýadan doldurdy. Diýmek, ol bu işi öňem edip ýören bolmaly.

Eger ol beýleki erkek adamyň maşgalasy bolan bolsa edip bilmezdi.

Pul hakynda aýdylanda bolsa, irden pullary alyp suwa atdym. Eger pul ýagçynyňky bolsa, suwuň ýüzüniň ýagjarjakdygy ikuçsuzdy, ýöne suwuň üstünde ýag ýokdy. Şonuň üçinem pul gassabyňky bolmaly.

At hakynda bilmek kyn düşdi. Edil siziň ýaly, maýybam ýigrimi atyň içinden ol aty dogry görkezmegi başardy. Ýöne men sizi at-hana aty tanaýanyňyzy ýada tanamaýanyňyzy görmek üçin dälde, at ikiňizden haýsyňyzy tanaýandygyny görmek üçin eltdim. Haçanda, siz onuň ýanyna baranyňyzda, olbaşyny öwrüp, size tarap ýö-neldi. Emma maýyp ýanyna baryp ellände, at gulaklaryny gysyp, aýagyny galdyrdy. Şeýdip atyň hakyky eýesiniň kimdigini bil-dim.

Şonda Bauakas şeýle diýipdir:

– Men söwdagär dälde, patyşa Bauakas.

Men siz barada aýdylýan zatlaryň dogrudygyny ýa-da nädogrudygyny bilmek üçin bu ýere geldim we siziň, hakykatdanam, dogruçyl kazydygyňyza göz ýetirdim.

Lew TOLSTOÝ,
rus ýazyjysy.

Rus dilinden terjime eden:

Maýa ARAZDURDYÝEWA,

Halkara ynsanperwer ylymlary we ösüş uniwersitetiniň talyby

#»Dünýä edebiýaty» žurnaly, N 1–2023. Hekaýalar